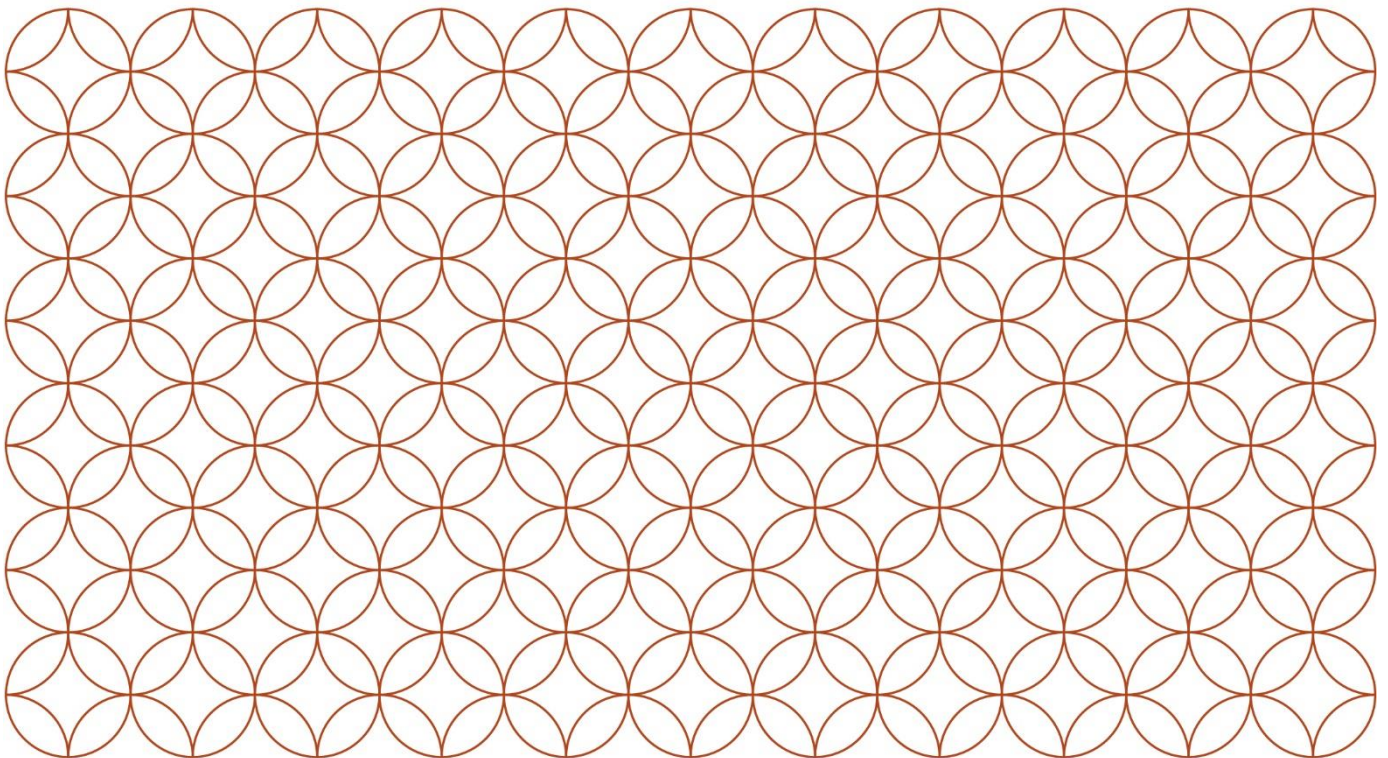

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Stöd för huvudmän att skapa möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2023-12-13

Diarienummer: 2022:3210

Skolverket, Stockholm 2023

Innehåll

Sammanfattning	5
Skolverket har genomfört flera insatser	6
Det finns ett fortsatt behov av stöd till huvudmännen	6
1. Bakgrund till regeringsuppdraget	7
1.1 Regeringsuppdraget	8
1.2 Förberedelser inför stödet	8
1.3 Olika förutsättningar för huvudmän	9
1.4 Skolinspektionens rapport	9
1.4.1 Organisation och planering	10
1.4.2 Analys och uppföljning av elevers val	11
1.4.3 Studie- och yrkesvägledning – hela skolans ansvar	12
1.5 Kompletterande intervjuer	13
1.6 Ett första stöd	14
2. Lagändringen	15
2.1 Vad innebär grundläggande behörighet för yrkesprogrammen?	16
2.2 Hur fungerar grundläggande behörighet på yrkesprogrammen i praktiken?	17
3. Implementeringsarbetet	18
3.1.1 Olika studievägar	18
3.1.2 Kommunikation med målgrupperna	19
3.2 Skolverkets stödmaterial 2022-2023	20
3.2.1 Information på Skolverkets webbplats	20
3.2.2 Filmen "Lärande exempel i arbetet med grundläggande behörighet"	21
3.2.3 Webbinariet "Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram"	21
3.2.4 Filmen "Att planera för grundläggande behörighet på yrkesprogram"	22
3.2.5 Stöd riktat till elever och vårdnadshavare	22
3.3 Spridning av stödmaterial och information	23
3.3.1 Regionala yrkesutbildningsnätverk	23
3.3.2 Nationell programrådskonferens.....	23
3.3.3 SYV-nätverk.....	23
3.3.4 Läringsnätverk.....	23
3.3.5 Nyhetsbrev.....	24
4. Slutsatser	25

Referenser	26
   Webbsidor	26

Sammanfattning

I den här redovisningen presenterar Skolverket de insatser och det stöd som tagits fram och genomförts i uppdraget *Stöd för huvudmän att skapa möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram* (punkt 17 i regleringsbrevet för 2021). Uppdraget var att ta fram stöd för och sprida lärande exempel på hur huvudmän kan skapa möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning. En lagändring trädde i kraft den 1 januari 2023 som innebär att gymnasieskolans yrkesprogram ska innehålla det som krävs för att eleverna ska uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning och de nya bestämmelserna tillämpas första gången för elever som påbörjar sin utbildning höstterminen 2023. I samband med denna lagändring ändrades inriktningen på myndighetens arbete och kom även att innebära implementering av de nya förändringarna i programstrukturerna.

Förändringen innebär att kurserna svenska 2 och 3 eller svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6 ingår i de gymnasiegemensamma ämnena på alla yrkesprogram. Yrkesprogrammets omfattning utökas därmed till 2700 respektive 2800 gymnasiepoäng. Det är det här utgångsläget alla huvudmän nu ska planera utifrån. Kraven för yrkesexamen har dock inte ändrats och alla elever kan fortfarande nå en yrkesexamen inom 2500 gymnasiepoäng. Den stora skillnaden är att eleven nu har möjlighet att välja bort kurserna för grundläggande behörighet om hen inte vill läsa dem i stället för att välja till dem som det var tidigare.

Möjligheten för elever på yrkesprogram att läsa kurser som ger grundläggande behörighet inom det individuella valet och programfördjupningen finns också kvar. Det innebär att i praktiken kommer elevernas individuella studieplan skilja sig åt och på vissa program kommer det även fortsättningsvis vara möjligt att läsa kurserna som krävs för grundläggande behörighet inom ramen av 2500 poäng.

I framtagandet av stöd har Skolverket till stor del utgått från Skolinspektionens rapport *“Grundläggande högskolebehörighet En rättighet och ett frivilligt val för elever på yrkesprogram”* (Skolinspektionen 2021)¹.

---

¹ <https://www.skolinspektionen.se/ beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2021/grundlaggande-hogskolebehorighet/>

Skolverket har genomfört flera insatser

Under 2022 och 2023 har myndigheten erbjudit stöd och information kring organisering och genomförande av lagändringen i form av webinarium, nätverksträffar, information på Skolverkets webbplats, informationsfilmer samt digitalt stödmaterial. Informationen om lagändringen har även getts under de processtöd inom andra uppdrag som utförts under perioden, till exempel i uppdraget att utveckla det arbetsplatsförlagda lärandet och starta lärlingsutbildning.

Målgrupperna har varit huvudmän, rektorer, studie- och yrkesvägledare, lärare och andra funktioner som arbetar med yrkesutbildningar. Totalt har 2 140 personer anmält sig till webinarium, 981 personer har deltagit på våra olika nätverksträffar och vår samlingsida med stöd på Skolverkets webbplats har fram till november 2023 haft över 40 000 besök.

Det finns ett fortsatt behov av stöd till huvudmännen

Lagändringen som gäller grundläggande behörighet är förknippad med svårigheter på olika nivåer. Skolverket ser behov av ytterligare insatser för att kunna öka likvärdigheten i hur huvudmän organiserar undervisningen. Skolverket föreslår följande insatser:

- Fortsatt stöd och information kring organisering och genomförande av den grundläggande behörigheten till målgruppen genom att fortsätta sprida vårt stöd samt vidare implementeringsarbete.
- Uppföljning genom att fortsätta mäta antal användare och lyssna in målgruppernas behov möjliggör att kontinuerligt anpassa och utveckla det framtagna stödmaterial.
- Skolverket ser att huvudmännen behöver följa upp och analysera varför eleverna valt att läsa eller inte läsa kurserna för grundläggande behörighet.
- Eftersom programstrukturerna skiljer sig åt mellan programmen är det önskvärt med fler lärande exempel som återspeglar de olika organisatoriska svårigheterna.

1. Bakgrund till regeringsuppdraget

Utbildningen i gymnasieskolan består av nationella program och introduktionsprogram. De nationella programmen är antingen yrkesprogram eller högskoleförberedande program.² De högskoleförberedande programmen ska förbereda eleverna för fortsatta studier på högskolenivå. Yrkesprogrammen ska i stället göra eleverna redo att påbörja en anställning eller gå vidare till yrkeshögskola efter avslutad gymnasieutbildning.³

Under den senaste tioårsperioden har andelen elever som väljer yrkesprogram minskat till förmån för elever som väljer högskoleförberedande program.⁴ Från flera håll framförs⁵ att det kan bero på att elever på yrkesprogram efter gymnasiereformen 2011 inte längre blir behöriga till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå utan att själva aktivt välja att läsa till vissa behörighetsgivande kurser.⁶ Även andelen elever som har behörighet till grundläggande högskoleutbildning när de tar examen från ett yrkesprogram minskar, trots att alla elever enligt skollagen ska ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till studier på högskolenivå inom ramen för sin gymnasieutbildning. I bland annat Gymnasieutredningen⁷ och i tidigare granskningar från Skolinspektionen har det framkommit att elever inte får tillräcklig information och vägledning inför sina val av behörighetsgivande kurser samt att skolan organiserat kurserna på ett sätt som begränsar elevernas reella möjligheter att läsa dem.

I Skolinspektionens rapport *Grundläggande högskolebehörighet En rättighet och ett frivilligt val för elever på yrkesprogram*⁸ påvisas samma mönster och det är utifrån denna rapport myndighetens stöd och vidare arbete vilar på.

Elever på yrkesprogram har olika mål med sin gymnasieutbildning. Dessutom kan målen ändras under elevens gymnasietid, utifrån att elevens kunskaper och intressen utvecklas. Oavsett om elever planerar att yrkesarbeta eller studera vidare efter gymnasieskolan är det viktigt att alla elever har goda möjligheter att nå sina mål med gymnasiestudierna. Rapporten visar även på att det är svårare för vissa elevgrupper att läsa in grundläggande behörighet.

---

² 15 kap. 7 § skollagen (2010:800).

³ 16 kap. 3–4 § skollagen.

⁴ <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Minskat-intresse-for-gymnasiets-yrkesprogram/>

⁵ <https://www.regeringen.se/contentassets/5bd6e1343c8f403785b394ec275d7073/okade-mojligheter-till-grundlaggande-prop.-201718.184.pdf>

⁶ Svenska 2 och 3 eller svenska som andra språk 2 och 3 samt engelska 6

⁷ / SOU 2016:77 En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.

⁸ <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2021/grundlaggande-hogskolebehorighet/>

1.1 Regeringsuppdraget

Enligt regleringsbrevet för 2021 (punkt 17) ska myndigheten ta fram stöd för huvudmän att skapa möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram. Statens skolverk ska ta fram stöd för och sprida lärande exempel på hur huvudmän kan skapa möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högre utbildning. Skolverket ska hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) löpande informerat om uppdraget. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 12 januari 2024.

I framtagandet av olika stöd har Skolverket utgått från propositionen *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram* (prop. 2021/22:94) som ligger till grund för lagändringen samt Skolinspektionens rapport *“Grundläggande högskolebehörighet En rättighet och ett frivilligt val för elever på yrkesprogram”*. Skolinspektionens rapport redovisades till regeringen december 2021 och genomfördes följaktligen innan lagändringen som trädde i kraft 1 januari 2023. Skolinspektionens rapport är en redovisning av Skolinspektionens regeringsuppdrag som syftade till att granska vilka möjligheter elever på yrkesprogram hade att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högre utbildning. I rapporten lyfts lärande exempel från de granskade skolorna vilket Skolverket redogör kortfattat för längre fram i den här rapporten. Insatsen ska enligt beslutet om beredning av uppdraget⁹ ske i samklang med Skolinspektionens rapport.

1.2 Förberedelser inför stödet

Syftet med det stöd och de lärande exempel som ska tas fram och spridas är att det ska skapas möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet. De kurserna är svenska 2 och 3 eller svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6.

Målgruppen för stöd och lärande exempel är i enlighet med uppdraget huvudmän. Att det skapas bättre möjligheter för eleverna kan leda till att det blir fler elever som kommer att läsa grundläggande behörighet men det är inte en given följd.

I beredningssamtalen, där enheterna metod och planering, skola och arbetsliv, riktade insatser. Analysavdelningen och Läroplansavdelningen deltog framkom att det finns andra faktorer som påverkar elevernas val (till exempel elevers motivation och intresse, branschens förväntningar och inställning). Även om utpekad målgrupp för Skolverkets insatser primärt är huvudmän, handlade en stor del av de inledande samtalen om elevernas perspektiv, vilket sedan belystes i form av elevintervjuer.

---

⁹ Beslut om beredning av Stöd för huvudmän att skapa möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram Dnr 7.5.1-2021:303

Det framkom också i beredningssamtalen att elevernas åsikter och tankar inte ger en enhetlig bild till exempel när det gäller varför de väljer att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet (eller inte), om eleven ångrar sitt val i efterhand eller vilka konsekvenser ett val får i ett längre perspektiv. Detta tas även upp som en viktig punkt i Skolinspektionens rapport. En annan aspekt som tas upp är jämställdhetsaspekten. De olika programmens förutsättningar, traditioner och elevernas könsstereotypa studieval och studiemönster samt hur karriärvägar inom respektive område ser ut, påverkar elevernas val när det gäller grundläggande behörighet.

1.3 Olika förutsättningar för huvudmän

I de inledande samtalen och löpande genom uppdraget framkommer det att utmaningarna ser väldigt olika ut för olika huvudmän och beroende på vilket yrkesprogram det handlar om. Huvudmän har olika förutsättningar för att skapa möjligheter för eleverna att läsa grundläggande behörighet eftersom programstrukturerna och programfördjupningen skiljer sig åt mellan programmen. Ett exempel är att på Barn- och fritidsprogrammet ligger Svenska 2 eller Svenska som andra språk 2 i den ordinarie studievägen och både Engelska 6 och Svenska 3 eller Svenska som andra språk 3 återfinns i programfördjupningen. Detta kan jämföras med El- och energiprogrammet där endast engelska 6 återfinns i programfördjupningen.

Faktorer som storlek på skola och hur många program som finns på skolan lyfts fram som exempel på förutsättningar som påverkar möjligheten att organisera verksamheten (lärare, lokaler, schema) och erbjuda goda förutsättningar för elever att läsa kurserna för grundläggande behörighet.

1.4 Skolinspektionens rapport

Bakgrunden till Skolinspektionens granskning är att under de senaste tio åren har antalet elever som väljer yrkesprogram minskat, medan antalet elever som väljer högskoleförberedande program ökat. Detta har väckt frågor om varför det sker och om elever på yrkesprogram verkligen ges tillräckliga möjligheter att uppnå grundläggande behörighet för högre utbildning. Skolinspektionen har därför genomfört en granskning för att undersöka hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet. Granskningen har fokuserat på hur elever får information och vägledning inför val av kurser och hur skolorna organiserar utbildningen för att underlätta för elever att läsa de kurser som ger grundläggande behörighet. Förutom detta har granskningen behandlat hur skolorna uppmärksammar och analyserar skillnader i elevers val av kurser.

Granskningen utfördes under vårterminen 2021 och inkluderade totalt 36 gymnasieskolor med yrkesprogram. Särskilt uppmärksammades barn- och fritidsprogrammet, vård- och omsorgsprogrammet, bygg- och

anläggningsprogrammet och fordons- och transportprogrammet. Här följer några av de viktigaste iakttagelserna från granskningen:

- Eleverna på flera av skolorna hade reella möjligheter att läsa in grundläggande behörighet. De fick information och vägledning för att göra välgrundade val. Skolorna organiserade de behörighetsgivande kurser på ett sätt som underlättade för eleverna.
- Cirka var fjärde skola rekommenderades att förbättra sitt arbete med information och vägledning samt se över sin organisation.
- Drygt hälften av skolorna behövde förbättra sitt arbete med att uppmärksamma och analysera skillnader mellan olika elevgruppers val av kurser för att förebygga stereotypa val.
- Möjligheterna att läsa in grundläggande behörighet varierade mellan olika yrkesprogram på grund av skillnader i hur kurserna kunde erbjudas. Vissa program hade större möjligheter att erbjuda kurser inom programmet, medan andra ofta behövde läsa utökad program.
- Elevernas upplevelse var att de oftast fick tillräcklig information inför val av kurser, men det fanns skolor där elever önskade mer detaljerad information.
- Vägledningssamtal var viktiga för elevernas val av kurser, men det var sällan skolorna som initierade dem. Detta kunde leda till att elever från resursstarka hem hade fördelar när det kom till att få vägledning.
- Det var ovanligt att skolorna analyserade elevers val av kurser utifrån kön eller socioekonomisk bakgrund, trots att det fanns skillnader i valen mellan olika grupper av elever.
- Skolor som inte gav eleverna reella möjligheter att läsa in grundläggande behörighet hade gemensamma brister, inklusive bristfällig information, bristande vägledningssamtal, schemakrockar och bristande uppföljning av elevers val av kurser.

Skolinspektionen påvisar att det finns en variation mellan skolor och program när det gäller elevers möjligheter att läsa in grundläggande behörighet. Det finns även utmaningar i att säkerställa att alla elever får tillräcklig vägledning och stöd för att göra välgrundade val. Det betonas också att det finns behov av att uppmärksamma och hantera skillnader i val av kurser mellan olika elevgrupper för att främja likvärdighet och jämställdhet inom utbildningssystemet.

1.4.1 Organisation och planering

I följande stycke lyfter Skolverket vikten av organisation och planering genom att belysa ett par lärande exempel från de skolor som Skolinspektionen granskade 2021. Granskningen visar att det underlättar för eleverna om kurserna organiseras så att det arbetsplatsförlagda lärandet är schemalagt under egna heldagar så att eleverna inte behöver åka både till skolan och en arbetsplats samma dag. I Skolinspektionens granskning av Almåsgymnasiet i Borås framgår att där låg

schemapositionerna för kurser inom såväl individuellt val som utökat program samma dag för samtliga elever på yrkesprogram. Det gav en tydlighet för alla elever på skolan samtidigt som det både undvek risken för schemakrockar och underlättade möjligheten för programövergripande samläsning. Det arbetsplatsförlagda lärandet var schemalagt samma dagar för alla elever på samtliga yrkesprogram. Schemaläggningen ledde också till att skolans stöd organiserades på samma sätt som övrigt stöd.

Ett annat organisatoriskt exempel som visar på en likartad struktur kommer från Consensum Gymnasium Sollentuna. Även där schemaläggs stödtiden på samma sätt som för övriga kurser och tillgången på specialpedagog och undervisande lärare återfinns i samma grad som för övriga kurser.

1.4.2 Analys och uppföljning av elevers val

Skolinspektionens rapport visade att färre än hälften av rektorerna på de granskade skolorna arbetade systematiskt med att undersöka och följa upp varför eleverna valde eller inte valde att läsa den grundläggande behörigheten¹⁰. Många gånger hade rektorerna en uppfattning om vad elevens val berodde på men när det saknas systematik kring uppföljningen ledde det till att gissningar och antaganden låg till grund för kommande insatser. Enligt 4 kap. 3 § skollagen är det huvudmannens ansvar att på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen och enligt 4 kap. 4 § skollagen är det rektors ansvar att leda det systematiska kvalitetsarbetet där även uppföljning och utvärdering ingår. I rapporten framgår det också att de fåtal skolor som i dagsläget arbetar kompensatoriskt utgår från en analys där rektor och personal systematiskt följer upp varför eleverna gör de val som de gör.

En av de granskade skolorna där uppföljning görs är Katedralskolan i Uppsala. Skolinspektionens granskning visar att rektor följer upp och analyserar hur och varför eleverna väljer att läsa och fullfölja de behörighetsgivande kurserna. Till sin hjälp i uppföljnings- och analysarbete har rektorn involverat förstälare inom ramen för deras uppdrag att arbeta med skolutveckling. Utöver detta har rektorn planerat för att under utvärderingsdagar i slutet av innevarande läsår involvera lärararbetslagen i högre grad. Detta ingår också som en del i skolans arbete med normer och värden vilket syftar till att synliggöra de normer och föreställningar som påverkar elevernas val av kurser i relation till deras program, kön och bakgrund. En observation som rektorn har gjort är att elever på försäljnings- och serviceprogrammet oftare väljer att anmäla sig till behörighetsgivande kurser, men har en lägre genomströmning jämfört med elever på hantverksprogrammet. En tänkbar förklaring till detta är att försäljnings- och serviceprogrammet jämförelsevis har fler och mindre tydliga yrkesutgångar och att eleverna därför ibland väljer att läsa kurserna utan ett tydligt mål och utan att fullt ut märka med det. För att åtgärda detta har rektorn vidtagit åtgärder för att öka elevernas

---

¹⁰ <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2021/grundlaggande-hogskolebehorighet/>

möjligheter att uppnå grundläggande behörighet, exempelvis genom att öka stöd till eleverna.

1.4.3 Studie- och yrkesvägledning – hela skolans ansvar

Det är avgörande att elever får adekvat studie- och yrkesvägledning för att kunna fatta välgrundade beslut om sina framtida utbildnings- och yrkesmål och för att kompensera för eventuella brister i sina förutsättningar.¹¹ En väl fungerande samverkan mellan all personal som är med eleverna, med fokus på integrering av studie- och yrkesvägledning i undervisningen, kan vara en framgångsrik strategi för att stödja elevernas utbildning och hjälpa dem att göra välgrundade val och lyckas med sina studier.¹² Detta kan leda till en mer meningsfull och effektiv skolmiljö där eleverna är bättre förberedda för sina framtida yrkesliv. Samverkan med arbetslivet kan också vara en bidragande faktor till att eleverna får en bild av hur just deras bransch fungerar och här spelar praktisk arbetslivsorientering (prao) i grundskolan en viktig roll¹³.

För att eleverna ska kunna göra välgrundade val behöver de kontinuerlig studie- och yrkesvägledning under hela studietiden. Skolans rektor har ett särskilt ansvar för att organisera studie- och yrkesvägledningen på ett sätt som ger eleverna information om olika val och vägledning inför sina studie- och yrkesval.¹⁴ Att förbereda eleverna för framtida studie- och yrkesval är inte bara ansvar för studie- och yrkesvägledaren utan också ett gemensamt ansvar för all personal inom skolan. Det innebär att all skolpersonal bör vara involverade i att informera och vägleda eleverna så att de vet vilka olika möjligheter som finns efter avslutad gymnasieutbildning.

All personal inom skolan bör också arbeta för att motverka begränsningar i elevernas val, såsom de som grundar sig på kön, social eller kulturell bakgrund.¹⁵ Skolinspektionen har påpekat att brister i studie- och yrkesvägledningen kan påverka elevernas val av behörighetsgivande kurser. Elever har i vissa fall inte fått den vägledning de har rätt till. Skolan har en kompensatorisk roll, vilket innebär att den bör kompensera för elevers olika förutsättningar så att alla elever har samma möjligheter. Detta är särskilt viktigt för elever på yrkesprogram, där många kan sakna information hemifrån om utbildningsvägar och yrken.¹⁶

¹¹ Skolverkets allmänna råd med kommentarer *Arbete med studie- och yrkesvägledning*, Stockholm 2013

¹² Skolinspektionen (2014). *Undervisning på yrkesprogram*.

¹³ 10 kap. 8a § skollagen

¹⁴ 1 kap. 4 §, 2 kap. 8 och 10 §§, 2 kap. 29 §, 4 kap. 3 och 4 §§ skollagen

samt läroplanerna för grundskolan, anpassad grundskola, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, anpassad gymnasieskola och vuxenutbildningen

¹⁵ Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan, 2 Övergripande mål och riktlinjer,

2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv

¹⁶ Skolverket (2020), *Uppföljning av gymnasieskolan 2020*

1.5 Kompletterande intervjuer

Med utgångspunkt i Skolinspektionens rapport gjorde Skolverket under våren 2022 intervjuer med 56 elever på en gymnasieskola. Intervjuerna genomfördes fysiskt med syfte att komplettera rapportens tidigare digitala intervjuer. De elever som intervjuades gick bland annat på bygg- och anläggningsprogrammet. Intervjuerna syftade till att ta reda på hur huvudmannen organiserat för den samt hur eleverna fått information om vad som krävs för att uppnå den grundläggande behörigheten. Intervjuerna genomfördes klassvis och intervjugruppen innefattade således både elever som valt och inte valt att läsa den grundläggande behörigheten.

Följande frågor ställdes till eleverna:

1. Har ni koll på vad som gäller för att läsa vidare på högskola?
2. Inför ert gymnasieval, fick ni information om vad som krävs för att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning?
3. Vem fick du informationen av? (SYV, lärare, vårdnadshavare)
4. För er som läser den grundläggande, fungerar schemat? (Apl)
5. Varför valde du att läsa/inte läsa de kurser som krävs för att uppnå grundläggande behörighet?

Merparten av eleverna visste vad som krävdes för att ha möjlighet att läsa vidare på högskola. De som valt att inte läsa de kurser som krävs för att uppnå grundläggande behörighet önskade komma ut i yrket direkt efter examen. Ett antal elever som inte läste behörigheten nämnde att om de tröttnade på sitt yrke så skulle de läsa på kommunal vuxenbildning (komvux) i stället. För de elever som läste behörigheten nu var ekonomi en motiverande faktor. Argumentet var att slippa ta eventuella studielån eller komma senare in i arbetslivet.

Merparten av de intervjuade eleverna hade haft samtal med studie- och yrkesvägledaren på respektive skola men de mindes inte om hen nämnt de behörighetsgivande kurserna. Här framkom det även att vårdnadshavare och andra vuxna som far- och morföräldrar varit delaktiga att hjälpa till med att söka information och samtala med ungdomen. Enligt Läroplanen är det inte bara studie- och yrkesvägledarens roll att informera om detta utan hela skolans ansvar.¹⁷

På frågan om de fått information om vad som krävs för att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning inför deras gymnasieval svarade 29 elever (51,8%) ja, 12 elever (21,4%) nej och 15 elever vet ej/minns inte (26,8%).

Skolverket bjöd även in rektorer från olika skolor till digitala möten där det samtalades om hur de kurser som krävs för att uppnå grundläggande behörighet erbjöds i dagsläget, vilka hinder som kunde finnas samt vilka eventuella stöd som

---

¹⁷ Läroplan för gymnasieskolan kap 2.4

behövdes. Några av deltagarna hade läst både Skolinspektionens rapport och propositionen och tyckte de redan nu arbetade på ett strukturerat sätt. Flera av rektorerna lyfte att studie- och yrkesvägledningen var en viktig faktor redan i grundskolan då de hade elever som inte visste att man kunde få behörigheten på ett yrkesprogram. I samtalen tog en rektor upp delar av det som Skolinspektionen hade lyft i sin rapport, bland annat att det arbetsplatsförlagda lärandet för eleven skulle schemaläggas separat. Ämnesintegrering av de behörighetsgivande kurserna mot yrkeskurser lyftes som en viktig del så att eleven ser en helhet i sin utbildning och att kurserna stärker elevens yrkeskunskaper. Det som betonades i samtliga möten var att alla elever inte vill läsa in behörigheten och en del har helt enkelt inte förutsättningarna eller motivationen, utan var nöjda med att fullfölja sin utbildning.

1.6 Ett första stöd

Utifrån de framgångsfaktorer som Skolinspektionens rapport redovisade tog myndigheten fram ett första stöd, *Framgångsfaktorer i arbetet med grundläggande behörighet på gymnasieskolans yrkesprogram*¹⁸ som publicerades på Skolverkets webb i juni 2022. Myndigheten valde att sammanfatta och strukturera stöd i följande tre delar: Organisation, information och studievägledning samt uppföljning och analys. Stödet syftade till att säkerställa att elever på yrkesprogrammet har möjlighet att läsa samt ges möjligheter att fullfölja kurserna som ger grundläggande behörighet. Genom att organisera och strukturera skolans resurser och information på ett effektivt sätt kan skolor öka elevernas chanser att uppnå grundläggande behörighet.

Organisation:

- Kurser som ger grundläggande behörighet bör organiseras så att alla elever har möjlighet att läsa dem.
- Schemalagningen bör undvika kollisioner mellan kurser och erbjuda möjlighet till programövergripande samläsning.
- Arbetsplatsförlagt lärande (apl) kan samordnas mellan programmen och förläggas på andra veckodagar för att minimera avbrott.
- Skolan kan erbjuda stöd i de behörighetsgivande kurserna, inklusive schemalagd lärarledd resurstid för studiehjälp.

Information och studievägledning:

- Skolan bör ha en tydlig struktur för att ge eleverna information om kraven för grundläggande behörighet.
- Informationen bör ges tidigt, inklusive vid öppet hus och elevbesök i årskurs nio.

---

¹⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/framgangsfaktorer-i-arbetet-med-grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram>

- Samverkan mellan mentorer, studie- och yrkesvägledare, och ämneslärare kan förbättra informationsflödet.
- Individuell vägledning bör vara tillgänglig när som helst under året och ges av olika personal, inklusive mentorer och lärare.

Uppföljning och analys:

- Skolan bör följa upp elevernas val av behörighetsgivande kurser, både på individnivå och skolnivå.
- Rektorn bör analysera orsakerna till elevernas val och eventuella avbrott från kurserna.
- Uppföljningen kan användas för att identifiera skillnader mellan olika elevgrupper och orsakerna till dessa skillnader.
- Rektor kan vidta åtgärder baserade på analysen, såsom kompetensutveckling för lärare för att bättre stödja elevernas behov.

2. Lagändringen

Sedan gymnasiereformen 2011 har det skett en minskning av antalet sökande till yrkesprogrammen i Sverige¹⁹. Innan reformen var yrkesprogrammen mer populära än de högskoleförberedande programmen för att sedan minska i attraktionskraft. Detta ledde fram till att den dåvarande regeringen önskade reformera den gymnasiala yrkesutbildningen i syfte att öka attraktionskraften för yrkesprogrammen. Reformen gav inte de resultat man från regeringens sida efterfrågat och färre valde yrkesprogram medan allt fler elever sökte sig till de högskoleförberedande programmen.

Bakgrunden till förslaget var att elever som läser yrkesprogram på gymnasiet efter gymnasiereformen 2011 själva var tvungna att välja att lägga till kurser i svenska och engelska för att få grundläggande behörighet till högskolestudier. Det hade, enligt regeringen bland annat lett till att färre elever väljer yrkesprogram och därför ville regeringen öka yrkesprogrammets attraktionskraft genom att lägga till de behörighetsgivande kurserna i programmet. Riksdagen delade inte regeringens bedömning utan menade att förslaget kunde leda till att färre elever skulle välja ett yrkesprogram.

Den 18 juni 2018 röstade riksdagen nej till regeringens förslag om ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och att ett estetiskt ämne skulle införas i alla nationella program.²⁰

¹⁹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/Minskat-intresse-for-gymnasiets-yrkesprogram/>

²⁰ Prop. 2017/18:184 *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program*

Regeringen återkom därefter med prop. 2021/22:94 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram. Förslagen i den propositionen var en justerad version av de tidigare förslagen. Förslaget om ett estetiskt ämne togs bort, programmets omfattning och garanterad undervisningstid ökades och vissa språkliga justeringar gjordes.

I april 2022 beslutades ändringarna i riksdagen. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023 och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2023.

2.1 Vad innebär grundläggande behörighet för yrkesprogrammen?

Förändringen innebär att kurserna svenska 2 och 3 eller svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6 ska ingå i de gymnasiegemensamma ämnena på alla yrkesprogram. Yrkesprogrammets omfattning ökas därmed till 2700 respektive 2800 poäng. Det är det här utgångsläget alla huvudmän nu ska planera utifrån.

Kraven för yrkesexamen har inte ändrats och alla elever kan fortfarande nå en yrkesexamen inom 2500 poäng. Den stora skillnaden är att eleven nu har möjlighet att välja bort kurserna för grundläggande behörighet om de inte vill läsa dem i stället för att välja till dem som det var tidigare.

Möjligheten för elever på yrkesprogram att läsa kurser som ger grundläggande behörighet inom det individuella valet och programfördjupningen finns också kvar. Det innebär att i praktiken kommer elevernas individuella studieplan skilja sig åt och på vissa program kommer det även fortsättningsvis vara möjligt att läsa kurserna som krävs för grundläggande behörighet inom ramen av 2500 poäng.

2.2 Hur fungerar grundläggande behörighet på yrkesprogrammen i praktiken?

En fullständig gymnasieutbildning på yrkesprogrammet kommer att omfatta 2500–2800 gymnasiepoäng beroende på elevens individuella studieplan. Kurserna svenska 2 och 3 eller svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6 ingår på alla yrkesprogram. Nedan listas de huvudsakliga punkterna i förändringen.

- Kraven för yrkesexamen har inte ändrats och alla elever kan fortfarande nå en yrkesexamen inom 2500 poäng. Det är eleven som gör ett aktivt val och väljer bort de nämnda kurserna om eleven inte önskar läsa dem eller om eleven hellre vill använda delar av sitt individuella val till de behörighetsgivande kurserna.
- En elev på barn- och fritidsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet får inte välja bort kurserna svenska 2 eller svenska som andraspråk 2. En elev på hotell och turismprogrammet får inte välja bort kursen engelska 6.²¹
- För att få en yrkesexamen behöver en elev på ett yrkesprogram vara betygsatt i 2 500 gymnasiepoäng varav 2 250 ska vara godkända. Eleven behöver ha godkänt i svenska eller svenska som andraspråk 1, engelska 5 och matematik 1, godkända betyg i minst 400 poäng av de programgemensamma kurserna och ett godkänt gymnasiearbete²².
- Yrkesprogrammen genomförs även fortsättningsvis i normalfallet på tre år vilket innebär att yrkesprogrammen kom att ”förtätas” så att elever som läser grundläggande behörighet inom de gymnasiegemensamma ämnena kommer att läsa fler gymnasiepoäng per termin och den garanterad undervisningstiden utökas i motsvarande utsträckning.
- För elever som påbörjat sin utbildning på ett yrkesprogram höstterminen 2023 ska nationella prov användas i den inledande kursen i studievägen i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta avslutande kursen i studievägen i dessa ämnen, med undantag för kurserna engelska 7, svenska 2 och svenska som andraspråk 2. Detta gäller både om kursen ingår i ordinarie studieväg och om eleven väljer till kursen.

---

²¹ 4 kap. 23 § gymnasieförordningen

²² 16 kap. 26-28 § skollagen, 8 kap. 5 § gymnasieförordningen.

3. Implementeringsarbetet

Efter att beslutet om lag om ändring i skollagen²³ togs i riksdagen april 2022 ändrade Skolverkets fokus och uppdraget blev även ett implementeringsarbete. Målgruppen breddades och Skolverkets uppdrag blev att ta fram relevant stöd till målgrupperna med anledning av lagändringen.

3.1.1 Olika studievägar

Målgrupperna för lagändringen är de huvudmän, skolledare, studie- och yrkesvägledare och administrativ personal som arbetar inom gymnasieskolan samt studie- och yrkesvägledare inom grundskolan. Elever som ska påbörja gymnasieskolan hösten 2023 eller senare samt deras vårdnadshavare tillhör också målgrupperna. Utformningen av stöd riktat mot elever och vårdnadshavare finns beskrivet i kapitel 3.2.5 i denna rapport.

Genom att belysa komplexiteten som lagändringen om grundläggande behörighet på yrkesprogram innebär valde Skolverket att i sitt stöd lyfta fram fyra olika möjliga studievägar, vilka närmare beskrivs nedan.

- Ordinarie studieupplägg som alla huvudmän nu ska planera för vilket innefattar 2800 respektive 2700 gymnasiepoäng och de behörighetsgivande kurserna återfinns i den gymnasiegemensamma delen.
- Elevens möjlighet att välja två av de behörighetsgivande kurserna som individuellt val och en av kurserna i programfördjupningen, utifrån vad huvudman erbjuder. Eleven läser då 2500 gymnasiepoäng och kan tillgodogöra sig de behörighetsgivande kurserna.
- Eleven läser på ett program där en av de behörighetsgivande kurserna återfinns i den ordinarie programstrukturen och de övriga två inom programfördjupningen, vilket huvudmannen väljer att erbjuda. Eleven väljer att läsa 2500 gymnasiepoäng inklusive de behörighetsgivande kurserna och använder det individuella valet till att fördjupa sina intressen.
- Eleven väljer bort de behörighetsgivande kurserna och läser totalt 2500 gymnasiepoäng men tillgodogör sig en yrkesexamen.

---

²³ <https://svenskförfattningssamling.se/sites/default/files/sfs/2022-04/SFS2022-275.pdf>

3.1.2 Kommunikation med målgrupperna

För att ytterligare ta reda på hur behovet av stöd ser ut för den del av målgrupperna som arbetar inom skolan har Skolverket använt sig av följande metoder:

- Intervju med nio slumpvis utvalda huvudmän. Tre större huvudmän, tre mellanstora huvudmän och tre mindre huvudmän kontaktades under hösten 2022.
- Inkomna frågor till Skolverkets upplysningstjänst. Skolverkets upplysningstjänst sammanställer alla inkomna frågor och sorterar dem utifrån område. I utformning av stödet för grundläggande behörighet har Skolverket tagit del av de inkomna frågeställningarna.
- Öppen frågestund under det direktsända webinariet ”Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram”. Vid fem olika tillfällen avslutades webinariet med att deltagarna fick möjlighet att ställa frågor direkt till Skolverket.
- Nätverksträffar och möten med skolledare och huvudmän. Under nätverksträffar och i möten med huvudmän och skolledare har målgrupperna haft möjlighet att ställa frågor. I rapportens kapitel 3.5 redogörs för spridning av stödet och där framgår vilka nätverksträffar som har skett.
- Statistik så som antalet deltagare vid webinarier, antalet besök på webbsidan och antalet frågor till Upplysningstjänst har också gett en fingervisning om målgruppens behov av stöd.

3.2 Skolverkets stödmaterial 2022–2023

Här följer en redovisning av det stödmaterial som Skolverket har tillhandahållit målgrupperna för att underlätta implementeringen av grundläggande behörighet på yrkesprogrammen.

Skolverket har genomfört stödjande insatser under 2022 och 2023. Stöd och information har erbjudits i form av webinarium, information på Skolverkets webbplatser och filmer. Spridning av stödet har skett genom utskick, nätverksträffar, vid konferenser och i samband med processtöd.

Kvalitetssäkring har skett löpande inom avdelningarna skolutveckling, rättsavdelningen, kommunikation, läroplan, upplysningstjänst och analys.

3.2.1 Information på Skolverkets webbplats

Skolverket tillhandahåller information på myndighetens web om lagändringen. Sidan är en samlingssida²⁴ där flera av stöden finns att tillgå. Syftet med sidan är att ge information till de som organiserar, planerar och informerar om yrkesutbildningar i gymnasieskolan. Följande innehåll finns på sidan:

- Vad innebär förändringen för yrkesprogrammen?
- Hur fungerar grundläggande behörighet på yrkesprogrammen i praktiken?
- Ta del av de nya programstrukturerna för yrkesprogrammen
- Stöd i arbetet
- Informera elever och vårdnadshavare
- Ta del av mer information om grundläggande behörighet på yrkesprogrammen

Samlingssidan på webben har reviderats och uppdaterats kontinuerligt under 2022/2023. De frågor som inkommit till Skolverkets upplysningstjänst har legat till grund för de förändringar som har gjorts för att möta målgruppernas behov. Exempel på ett sådant förtydligande som gjordes var att Skolverket valde att presentera programstrukturerna för samtliga yrkesprogram. Ett annat exempel är de illustrationer av olika studieupplägg på yrkesprogrammen som Skolverket tagit fram. Fram till november 2023 har samlingssidan på webben haft över 40 000 besökare.

---

²⁴ <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolomradet/grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram>

3.2.2 Filmen ”Lärande exempel i arbetet med grundläggande behörighet”

Utifrån slutsatserna i Skolinspektionens rapport har Skolverket tagit fram en förkortad stödfilm som finns på Skolverkets webbplats,²⁵ där lärande exempel från olika gymnasieskolor presenteras. Filmen synliggör hur studie- och yrkesvägledning löper som en röd tråd genom hela elevens gymnasieutbildning och hur rektor skapar strukturer för att ge förutsättningar för vägledning som hela skolans ansvar. Filmen visar även vikten av att skolledningen gör en analys av vilka faktorer som ligger till grund då eleven väljer eller väljer bort kurserna som krävs för grundläggande behörighet i sin studieplan. Filmen belyser bland annat vikten av att ta med analysen i det systematiska kvalitetsarbetet samt lyfter också lärande exempel inom schemaläggning och elevstöd eftersom även dessa faktorer förekommer i Skolinspektionens rapport.

3.2.3 Webbinariet ”Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram”

Hösten 2022 tog Skolverket fram ett webinarium utifrån propositionen ”Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram”. På webinariet visas en presentation som också finns att tillgå på Skolverkets webbplats.²⁶ Under webinariet ger Skolverket även exempel på olika möjliga studievägar samt förtydligar andra faktorer så som vad som gäller för nationella prov och utökat program. Webinariet har sänts digitalt vid tolv tillfällen och det totala antalet anmälda till dessa var 2140 personer. De olika målgrupperna som deltog visas i diagram 1. Andelen besökare har succesivt minskat under sista kalenderåret vilket kan ses som en ytterligare en indikation på att målgrupperna har nåtts av det stöd som efterfrågats.

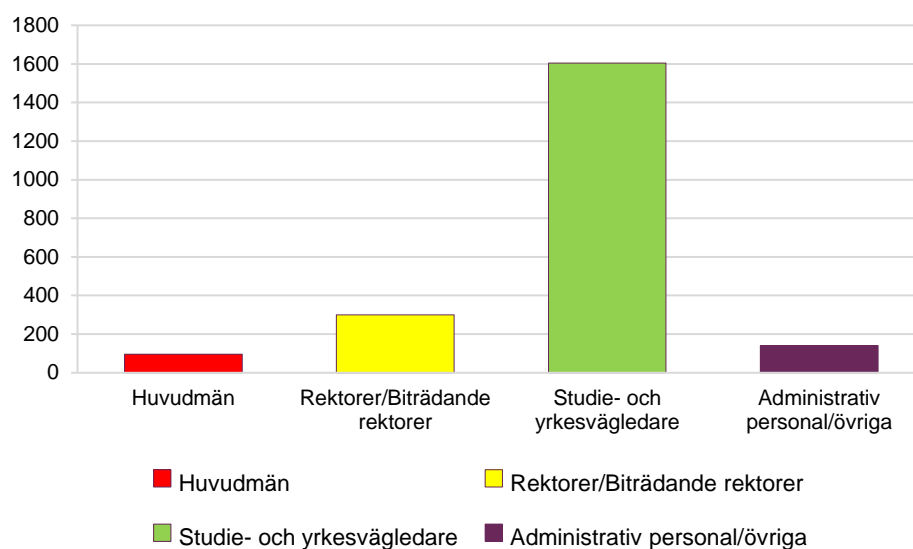
I slutet av webinariet har det vid flertalet tillfällen erbjudits en öppen frågestund. Dessa frågestunder har fyllt dubbla funktioner. Målgrupperna har haft möjlighet att reda ut de frågetecken som kvarstår och Skolverket har fått möjlighet att samla in de frågor som finns hos målgrupperna och på så vis kunna revidera och utveckla stödet så att det täcker in även dessa områden. Webinariet finns även som studioinspelning.

---

²⁵ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/framgangsfaktorer-i-arbetet-med-grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram>

²⁶ <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolomradet/grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram>

Diagram 1. Deltagare på webinarium sorterat efter målgrupp

3.2.4 Filmen ”Att planera för grundläggande behörighet på yrkesprogram”

Utifrån webinariet ”Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram” tog myndigheten fram en film som publicerades i slutet av december 2022 på Skolverkets webbplats.²⁷ Filmen sätter eleven i fokus och förtydligar elevens olika möjligheter att tillgodogöra sig kurserna för grundläggande behörighet. Filmen heter ”Att planera för grundläggande behörighet på yrkesprogram” och har fram till november 2023 haft 4 299 visningar.

3.2.5 Stöd riktat till elever och vårdnadshavare

För att arbeta mot målet att alla elever som står inför sitt gymnasieval ska bli medvetna om sina möjligheter och rättigheter gällande att erhålla grundläggande behörighet till högre utbildning har Skolverket även tagit fram material direkt för elever. Filmen visar att kurserna för grundläggande behörighet nu ingår i alla yrkesprogram från början. Den finns bland annat på Utbildningsguiden,²⁸ Skolverkets webbplats för vägledning som är avsedd främst för elever och vårdnadshavare och syftar till att ge information och vägledning kring val av gymnasieutbildning. Filmen har även publicerats via Skolverkets sociala medier och har fram till oktober 2023 haft 3 441 visningar. På Skolverkets webbplats finns även programstrukturerna som pdf²⁹ för att de ska vara användarvänliga och lätta att skriva ut och kommunicera i mötet med elever och vårdnadshavare. Elever har således informerats dels indirekt genom det stöd som är riktat till huvudmän och skolledare, dels direkt genom målgruppsanpassat stöd.

²⁷ <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolomradet/grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram>

²⁸ <https://utbildningsguiden.skolverket.se/>

²⁹ <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolomradet/grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram>

3.3 Spridning av stödmaterial och information

3.3.1 Regionala yrkesutbildningsnätverk

I spridningen av stödmaterial och information gällande grundläggande behörighet har Skolverket använt sig av sina nybildade regionala yrkesutbildningsnätverk.³⁰ Dessa nätverk vänder sig till alla som arbetar med yrkesutbildning på gymnasial nivå vilket innebär att målgrupperna stämmer för den här insatsen. Nätverken ger målgrupperna möjlighet att diskutera, dela erfarenheter och få ny information om Skolverkets stöd. En av informationspunkterna under nätverksträffarna som skett mellan november 2022 och november 2023 har varit information om Skolverkets stödmaterial kopplat till grundläggande behörighet på yrkesprogram. Under den angivna perioden har sex nätverksträffar ägt rum runt om i landet med totalt 981 anmälda deltagare. Huvudmän, utbildningsanordnare, skolledare, studie- och yrkesvägledare (även inom grundskolan), apl-samordnare, yrkeslärare samt lärare i gymnasiegemensamma ämnen har deltagit. Nätverken startar succesivt och målet är tio regionala nätverk som är indelade länsvis från Norrbotten till Skåne.

3.3.2 Nationell programrådskonferens

För varje yrkesprogram i gymnasieskolan finns det ett nationellt programråd.³¹ De ledamöter som är invalda i de nationella programråden sitter med som representanter för respektive bransch. De tretton nationella programråden träffas regelbundet för att stärka samarbetet genom att diskutera och ge råd till Skolverket i olika frågor som rör yrkesutbildning på gymnasial nivå. På programrådskonferensen i oktober 2022 höll Skolverket en presentation inför samtliga närvarande ledamöter i syfte att informera om lagändringen inför vidare arbete med att utveckla de nationella yrkesprogrammen.

3.3.3 SYV-nätverk

Skolverket har sedan 2014 ett nätverk med studie- och yrkesvägledare som består av ett fyrtiotal vägledare från alla skolformer. Nätverket träffas två gånger per år och syftet är att diskutera aktuella frågor men även att myndigheten ska få en bild av vilket stöd de behöver. Nätverket besöktes vid två tillfällen under 2022 av myndigheten för att diskutera beslutet samt hur studie- och yrkesvägledningen organiserades idag gällande den grundläggande behörigheten.

3.3.4 Lärlingsnätverk

Skolverket har under 2022 drivit regionala lärlingsnätverk och anordnat nationella lärlingskonferenser med cirka 400 deltagare. Under flertalet av nätverksträffarna våren 2022 samt under den nationella lärlingskonferensen 2023 informerades om framtaget stödmaterial på Skolverkets webbplats. Myndigheten gav även

³⁰ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/natverk-for-gymnasial-yrkesutbildning>

³¹ 10 § förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk

utrymme för diskussioner och frågor berörande vad lagändringen innebär för de huvudmän som bedriver lärlingsutbildning.

3.3.5 Nyhetsbrev

Skolverkets nyhetsbrev är en informationskanal där prenumeranterna kan välja vilka områden de önskar information om. I det allmänna nyhetsbrevet som når 59 581 prenumeranter fanns det våren 2023 information om Skolverkets stödmaterial gällande grundläggande behörighet på yrkesprogram. Skolverket har sedan september 2022 ett skraddarsytt nyhetsbrev som vänder sig till alla som är intresserade av vad som händer inom yrkesutbildning på gymnasial nivå. Yrkesbrevets syfte är att yrkeslärare ska känna sig sedda och bekräftade då all information som skickas ut exklusivt riktas till dem som målgrupp. Brevet har nått stor uppmärksamhet och som exempel kan nämnas att efter nyhetsbrevet publicerats, ökar anmälningar till Skolverkets olika webinarier och konferenser som rör yrkesutbildning. I det nyhetsbrevet har sedan start löpande publicerats inbjudningar till Skolverkets webinarium gällande grundläggande behörighet på yrkesprogram. I dagsläget har nyhetsbrevet 5 817 prenumeranter. Även i det riktade nyhetsbrevet som vänder sig till de som är intresserade av studie- och yrkesvägledning har information getts om Skolverkets stöd. Det brevet skickas ut till 2 883 prenumeranter. Skolverkets olika insatser och stöd gällande grundläggande behörighet på yrkesprogrammen har förekommit i ett tjugotal nyhetsbrev till olika målgrupper under 2022 och 2023.

4. Slutsatser

Som nämnts i rapporten har uppdragets fokus främst legat på implementering av lagändringen. Skolverket har nått en stor del av målgrupperna genom olika former av spridning av stöd, men det kommer fortfarande in frågor till myndigheten. Här följer en redogörelse över det fortsatta arbete som myndigheten ser behov av:

- Skolverket avser att fortsätta följa hur stödmaterialet och informationsinsatserna tas emot och används. Detta genom att fortsätta mäta antalet användare av framtaget stödmaterial och lyssna in målgruppernas behov. På så sätt finns det möjlighet att vid behov anpassa och utveckla det framtagna stödmaterialet.
- Myndigheten kan behöva arbeta vidare med implementeringen under 2024 för att ytterligare stötta målgruppen. En möjlig framkomlig väg för detta är att Avdelningen för läroplaner inkluderar detta i sitt arbete med referensskolorna i form av att lyssna av hur deras tankegångar går samt att hänvisa till myndighetens stöd.
- Skolverket ser att huvudmännen behöver följa upp och analysera varför eleverna valt att läsa eller inte läsa kurserna som krävs för att uppnå grundläggande behörighet. Utifrån sådana analyser kan huvudmännen förstå vad som ligger bakom elevernas val och på så vis sätta in rätt stöd.
- I 4 kap. 6 § gymnasieförordningen anges att det är huvudmannen som beslutar vilka kurser som ska erbjudas som programfördjupning. I 4 kap. 7 § gymnasieförordningen anges att huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val och att eleven har rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet om eleven går på ett yrkesprogram. I programfördjupningen för samtliga yrkesprogram återfinns minst en av kurserna som krävs för grundläggande behörighet. För att det ska vara möjligt för eleven att nå det som krävs inom ramen av 2500 gymnasiepoäng behöver huvudman erbjuda den kursen i programfördjupningen. Ovanstående paragrafer har föranlett frågeställningar från målgruppen och här ser myndigheten ett behov av fortsatta stödinsatser.
- Då frågor vi främst möter rör skolans organisation och handlar om hur lagändringen ska genomföras bör staten under kommande treårsperiod följa upp hur huvudmän organiserar utbildningen för eleverna. Att organisera och skapa utrymme såväl för klassrumsförelagd undervisning som det arbetsplatsförelagda lärandet kan bli en utmaning. Lärlingsutbildningen där minst hälften av 2500 gymnasiepoäng är arbetsplatsförelagd har ytterligare organisatoriska utmaningar och bör här särskilt beaktas.

Referenser

- Skolinspektionen. (2021). *Grundläggande högskolebehörighet En rättighet och ett frivilligt val för elever på yrkesprogram*. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket (2020). *Uppföljning av gymnasieskolan 2020*
- Skolinspektionen (2014). *Undervisning på yrkesprogram*
- SOU (2022:34) *I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*
- Skolverket (2013). *Arbete med studie- och yrkesvägledning. Skolverkets allmänna råd med kommentarer*. Stockholm: Elanders Sverige AB Skolverket (2017).
- Skolverket (2017). *Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar. Exempel från grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och vuxenutbildning*. Stockholm: Skolverket (2017).
- Prop. 2021/22:94 *Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram*.
- SCB (2017) *Minskat intresse för yrkesprogram*
- Skolinspektionen (2014). *Undervisning på yrkesprogram*.
- SOU 2016:77 *En gymnasieutbildning för alla*
- Skolverket (2020). *Att välja för framtiden*
- Regeringen. Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk, 2021-06-23 (U2021/01841)

Webbsidor

- www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolområdet/grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram
- www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/natverk-for-gymnasial-yrkesutbildning
- www.skolverket.se/regler-och-ansvar/forandringar-inom-skolområdet/grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram
- <https://utbildningsguiden.skolverket.se/>
- www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/framgangsfaktorer-i-arbetet-med-grundlaggande-behorighet-pa-gymnasieskolans-yrkesprogram